

SITNO

NATURA 2000

NATURA 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie. Hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie európskeho prírodného bohatstva – najvzácnejších a najohrozenejších biotopov¹ a druhov na území štátov EÚ.

Sústavu NATURA 2000 tvoria **chránené vtáčie územia** vyhlasované s cieľom ochrany vtáctva a **územia európskeho významu** s cieľom ochrany ostatných vzácných a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov a ich biotopov.

O zaradení územia do sústavy NATURA 2000 rozhoduje Európska komisia, ktorá ho vyberá z predložených návrhov jednotlivých členských krajín.

ÚZEMIE EURÓPSKEHO VÝZNAMU SITNO

Pohľad na územie európskeho významu Sitno od obce Počúvadlo, v popredí vidieť odlesnený vrchol Holíka

Identifikačný kód územia: SKUEV 0216

Nadmorská výška: 545 - 1009 m. n. m.

Rozloha: 1180,73 ha

Okres: Banská Štiavnica

Kraj: Banskobystrický

¹ prírodný životný priestor charakterizovaný určitými vonkajšími podmienkami a súborom v ňom žijúcich organizmov (rastlín a živočíchov)

PRÍRODNÉ POMERY

Územie európskeho významu Sitno sa nachádza uprostred orografického celku Štiavnické vrchy patriaceho do oblasti Slovenského stredohoria. Štiavnické vrchy sú najväčším vulkanickým pohorím na Slovensku. Z geologického hľadiska budujú územie sopečné horniny, najmä andezity, ryolity, brekcie a tufy. Vzhľadom k tomu, že juh Sitna je relatívne otvoreným priestorom do Panónskej roviny, dochádza k prenikaniu viacerých druhov, ktoré tu dosahujú svoje výškové maximum, prípadne severnú hranicu rozšírenia. Naopak zo severnej strany sem prenikajú typické prvky karpatskej flóry.

Územie Sitna má osobitný charakter v ktorom sa prelínajú lesné biotopy s lúčnymi a skalnými biotopmi.

V území sa vyskytuje celkovo 11 typov biotopov európskeho a 3 typy národného významu. Celkový charakter územia určujú lesné ekosystémy, ktoré zaberajú približne 93% územia a sú zastúpené v rozsahu dubového (1 lvs) až jedľovo-bukového (5 lvs) lesného vegetačného stupňa. V masíve Sitna, prevažne v jeho južnej časti sa vyskytuje prírodný les pralesovitého charakteru, pričom svojím pestrým drevinovým zložením predstavuje výnimočný lesný ekosystém v rámci celej karpatskej sústavy. V rámci tohto lesa sa na

Dubovo-hrabové lesy vystupujú až k vrcholu Sitna

Subpanónske travinno-bylinné porasty a xerothermné kroviny v PR Holík

jednej ploche spoločne prirodzene vyskytujú viaceré druhy dubov (dub zimný, dub žltkastý, dub cerový, dub mnohoplodý, dub plstnatý, dub letný) spoločne s hrabom, bukom, cennými listnáčmi (javory, lipy, jaseň, bresty), jedľou bielou, čerešňou, jarabinami (brekyňou, mukyňou a vtáčou) a viacerými ďalšími drevinami a krovinami. Na tento les výnimočného charakteru nadväzujú hospodársky využívané lesy, na juhu prevažne dubovo-hrabové, na severe z prevahou buka lesného, ktoré napriek svojmu hospodárskemu využívaniu predstavujú takisto pomerne zachovalé lesné biotopy.

Na slnečné podhorské kosné lúky sa viaže rastlinný druh európskeho významu poniklek veľkokvetý (*Pulsatilla grandis*). Vzácná flóra sa nachádza aj na skalách, v štrbinách ktorých sa uplatňujú viaceré druhy cesnakov, rozchodníkov a na južných skalách i kurička (*Minuartia frutescens*). Na vrchu Holík (JZ od masívu Sitna) sa na južne orientovaných skalných stráňach

zachovali výnimočné biotopy teplomilného charakteru, s viacerými vzácnymi a ohrozenými rastlinnými druhmi pre flóru Slovenska. Flóru dopĺňajú aj druhovo bohaté krovinné biotopy s množstvom ruží, ktoré už v minulosti opísal známy botanik Andrej Kmeť.

Rozsiahle lesné komplexy územia predstavujú vhodné podmienky pre výskyt šeliem (mačka divá, rys ostrovid a sporadicky aj medved' hnedý). Územie je významné aj prítomnosťou viacerých druhov bezstavovcov, napr. bystrušiek (*Carabus* sp.). Z európsky významných bezstavovcov sa v južnej časti s prevahou dubovo-hrabových lesov a dostatkom starších jedincov dubov vyskytuje životaschopná populácia roháča veľkého (*Lucanus cervus*). V pralesovitej časti Sitna bol zaznamenaný výskyt druhov *Rhysodes sulcatus* a plocháča červeného (*Cucujus cinnaberinus*). Na lúčne a skalné biotopy sú viazané viaceré druhy motýľov, z európsky významných druhov je to modráčik stepný (*Polyommatus eroides*), zaujímavý je tiež výskyt oboch druhov vidlochvostov – vidlochvosta ovocného (*Iphiclides podalirius*) a vidlochvosta feniklového (*Papilio machaon*).

Nevhodné trasovanie turistického chodníka spôsobuje eróziu

chádza k erózii pôdy a vnášaniu cudzorodých prvkov do územia. Aj aktivity skalolezectva a horolezectva je potrebné regulovať a vhodne usmerniť. Z ostatných antropických vplyvov je potrebné vhodne upraviť lesohospodárske a poľnohospodárske postupy a činnosti tak, aby nedochádzalo k poškodzovaniu biotopov európskeho významu.

Z prirodzených vplyvov je najvýraznejšie prirodzené zarastanie lúčnych a pasienkových biotopov, čo má za následok znižovanie biodiverzity územia a z toho dôvodu je potrebné vynaložiť úsilie na obnovenie tradičného spôsobu obhospodarovania týchto lúk kosením a pasiením.

NEGATÍVNE VPLYVY

ÚEV Sitno je pod tlakom viacerých negatívnych vplyvov, predovšetkým v dôsledku rôznych ľudských aktivít (antropické vplyvy), ale aj prirodzených prírodných procesov (prirodzené vplyvy). Z antropických negatívnych vplyvov je územie výrazne ovplyvňované rôznymi turistickými, športovými a rekreačnými aktivitami. Tieto sú v území Sitno rozvíjané v dôsledku situovania neďalekého rekreačného areálu pri Počúvadlianskom jazere a takisto v relatívnej blízkosti mesta Banská Štiavnica. Z nich negatívne najvýraznejšie územie ovplyvňujú neusmernené aktivity cykloturistov. Takisto niektoré turistické chodníky sú nevhodne trasované a do-

Skaly na Sitne sú využívané na skalolezenie

OCHRANA ÚZEMIA

Súčasná ochrana územia

Územie sa nachádza v centrálnej časti Chránenej krajinej oblasti Štiavnické vrchy, ktorá bola vyhlásená v roku 1979 za účelom ochrany fenoménov bývalej vulkanickej činnosti s prírodnými hodnotami

vyvinutými v tomto prostredí a ochrany krajiny s množstvom kultúrnohistorických a technických pamiatok. V rámci územia boli vyhlásené 2 prírodné rezervácie. Národná prírodná rezervácia Sitno vyhlásená v roku 1951 z dôvodu ochrany významnej dominanty Štiavnických vrchov a ochrany jedinečných lesných spoločenstiev pralesovitého charakteru. Prírodná rezervácia Holík bola vyhlásená v roku 1966 ako chránené nálezisko na ochranu vzácnej a ohrozenej teplomilnej flóry, neskôr bola prekategORIZOVANÁ na prírodnú rezerváciu. Z dôvodu ochrany pestrej škály pomerne zachovalých biotopov európskeho významu, ako aj výskytu druhov európskeho významu bolo územie v roku 2004 navrhnuté do zoznamu európsky významných území. V navrhovanom území európskeho významu je v rámci pripravovaného programu starostlivosti spracovaný diferencovaný prístup k ochrane prírody, podľa stavu európsky významných biotopov a druhov. Územie je rozčlenené do štyroch zón, najcennejšie časti sú navrhnuté do zóny A, z ktorej je vylúčená akákoľvek hospodárska činnosť. Ostatné časti sô zaradené do navrhovaných zón B, C, D v závislosti od zachovalosti biotopov a druhov európskeho významu, pričom existujúce ľudské aktivity nie sú z územia vylúčené. Aktivity sú v týchto zónach v navrhovanom programe starostlivosti usmernené tak, aby nedochádzalo k poškodzovaniu predmetu ochrany a zároveň boli splnené ciele a účel týchto aktivít.

Jasoň chochlačkový
(*Parnasius mnemosyne*)

Prilbovka dlholistá
(*Cephalanthera longifolia*)

Divozel tmavočervený
(*Verbascum phoenicrum*)

Každé územie európskeho významu sa po schválení Národného zoznamu navrhovaných ÚEV vládou SR (17.3.2004) považuje za chránené územie. Je to štádium tzv. **predbežnej ochrany**, ktorej cieľom je zabezpečiť, aby sa stav európsky významných druhov a biotopov v území nezhoršoval. Toto obdobie môže trvať až 9 rokov, pričom počas prvých 3 rokov je národný zoznam posudzovaný v Európskej komisii a dochádza k definitívnemu výberu územia do sústavy NATURA 2000 a do max. ďalších 6 rokov dôjde k vyhláseniu územia. Predbežná ochrana je realizovaná prostredníctvom stupňov ochrany uvedených v národnom zozname.

Podrobný zoznam parciel so zaradením k príslušnému stupňu ochrany pre ÚEV Sitno ako aj všetky ďalšie informácie o sústave NATURA 2000 na Slovensku nájdete na www.sopsr.sk/natura.

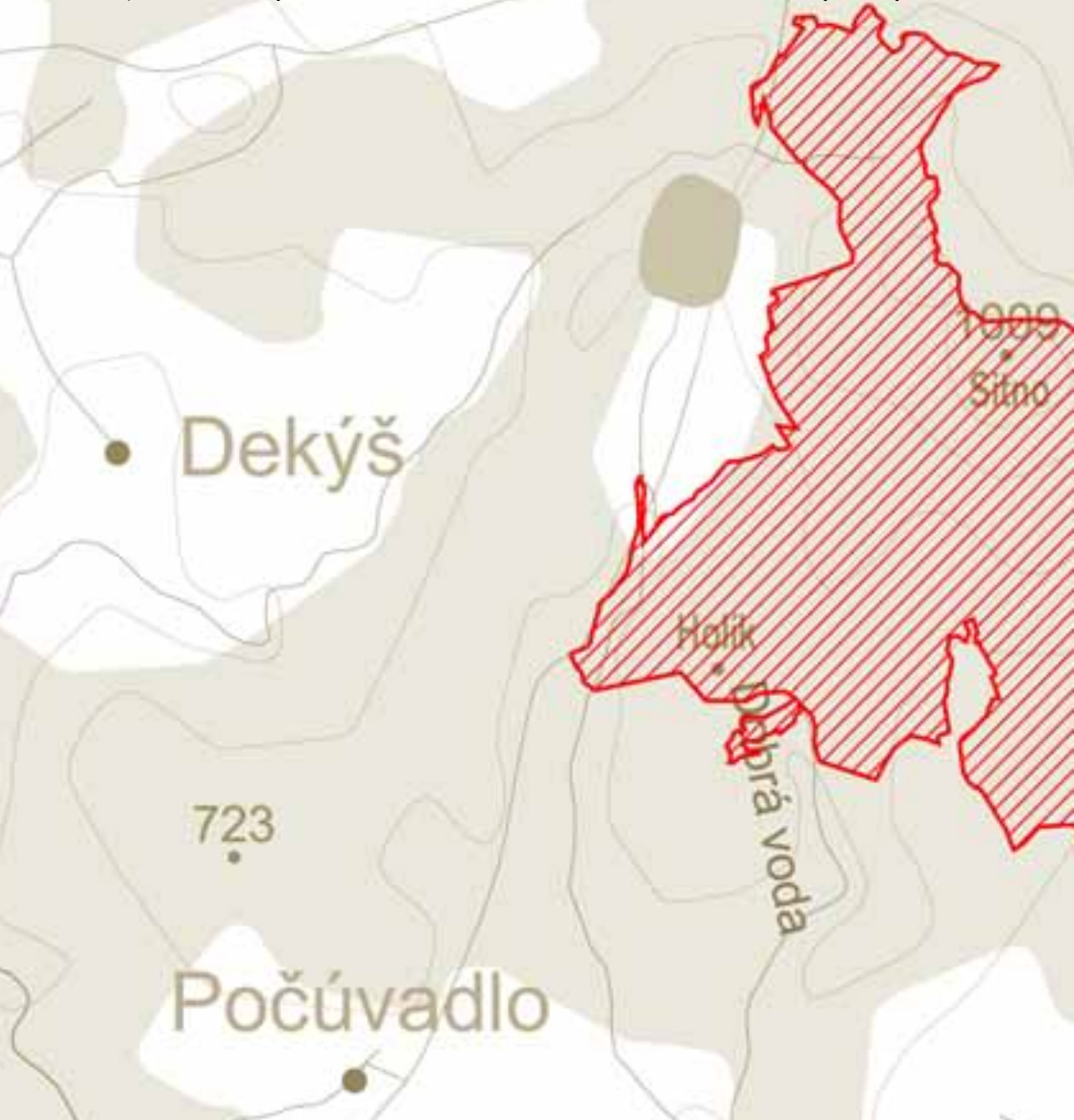
Stupne ochrany. Podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny je územná ochrana na Slovensku zabezpečovaná prostredníctvom stupňov ochrany. Najmenšie obmedzenia v prospech ochrany prírody predstavuje 1. stupeň (platí na celom území SR), najprísnejší je 5. stupeň (o. i. zahŕňa zákaz pohybu mimo vyznačených turistických chodníkov, zberu plodov a rušenia pokoja v záujme prítomných živočíchov a samozrejme vylučuje hospodársku činnosť). V prípade zónovania územia, jednotlivým zónam zodpovedajú príslušné stupne ochrany (zóna A = 5. stupeň, zóna B = 4. stupeň, zóna C = 3. stupeň, zóna D = 2. stupeň. 1. stupeň nemá pridelenú zónu).

Teplomilné dubové lesy na Holíku

Jedlovo-bukové kvetnaté lesy nad Malým Sítom

Tatárska lúka

Rozhladiňa na Sitne

Pohľad zo Sitna

STAROSTLIVOSŤ O ÚZEMIE

Navrhované spôsoby starostlivosti podľa základných typov biotopov vyskytujúcich sa v navrhovanom území:

Nelesné biotopy

Lúčne a pasienkové biotopy

Cenné lúky a pasienky s výskytom európsky významných biotopov a druhov rastlín a živočíchov, ktoré vznikli v dôsledku ľudskej činnosti (pasenie a kosenie). Na udržanie a zlepšenie ich stavu zachovalosti je potrebné:

- pravidelné kosenie
- pri teplomilných typoch biotopov občasné spásanie s malými stádami oviec a kôz
- výrub náletových drevín a zabraňovanie ich zmladzovaniu

Krovinové biotopy

Vzácne a ohrozené teplomilné krovinové biotopy s výskytom európsky významných biotopov a druhov. Na udržanie alebo dosiahnutie ich priaznivého stavu je potrebné:

- príležitostné preriedenie a presvetlenie s odstránením náletových drevín vyššieho veku
- občasné odstránenie nepôvodných zárastov krovin a drevín

Skalné biotopy bez vplyvu ľudských aktivít

Kosenie Tatárskej lúky

- preriedené a presvetlené časti občas spásat malými stádami kôz a oviec

Skalné a pionierske biotopy

Na udržanie alebo dosiahnutie priaznivého stavu biotopov skál, sutín a pionierskych spoločenstiev je potrebné:

- regulovať a usmerniť ľudské aktivity smerované do týchto typov biotopov (skalolezectvo a horolezectvo), aby nedochádzalo k mechanickému poškodzovaniu vegetácie a vyrušovaniu živočíšnych druhov viazaných na tieto typy biotopov
- zamedziť rozširovaniu nepôvodných a invázných druhov (zamedziť znečisťovaniu prostredia, v prípade rozšírenia týchto druhov ich včasné odstraňovanie, so zamedzením ich zmladzovania)

Lesné biotopy

V prevažnej miere sa vyskytujú pôvodné lesné pastvy.

Na udržanie, alebo dosiahnutie priaznivého stavu zachovania je potrebné:

Biotop bukových a jedľovo-bukových kvetnatých lesov na Sitne je ponechaný na samovývoj

v pralesovitých častiach

- ponechať bezzásahový režim
- rozšíriť tieto lesy o nadväzujúce lesy prírodného charakteru, tak aby boli pralesovité časti maximálne chránené od vplyvov hospodárskych aktivít

v ostatných častiach

- maximálne využitie prirodzenej obnovy lesných porastov (uplatňovanie podrastového hospodárskeho spôsobu)
- postupná zmena drevinového zloženia v prospech pôvodných druhov drevín
- uprednostňovať členitejšiu priestorovú výstavbu lesných porastov, ktorú je možné doceliť pestrejšou prirodzenou druhovou skladbou, dlhšou obnovnou dobou a vhodnými výchovnými zásahmi
- pri hospodárení v lesoch dbať na prítomnosť mŕtveho dreva – významného z hľadiska vývoja niektorých živočíšnych a rastlinných druhov, ale aj celého lesného ekosystému. Jeho účasť v porastoch je možné doceliť ponechaním niekoľkých dutinových stromov z prirodzenej druhovej skladby na dozretie a následne ponechať na mieste až do úplného rozpadu drevnej hmoty
- zamedziť rozširovaniu výmladkových (vegetatívne pestovaných) lesov a lesov s nepôvodnými a inváznymi drevinami (agát biely, smrek obyčajný)
- zabráňovať prenikaniu invázných druhov (dbať o posilnenie ekologickej stability, včas odstraňovať ohniská výskytu invázných druhov, udržiavať diverzitu mikrostanovišť - čistinky, prameniská, brehy tokov, výstupy materskej horniny)
- pri obhospodarovaní lesných porastov používať jemnejšie spôsoby hospodárenia s obmedzeným využívaním ťažkých, hlučných mechanizmov a používaním ekologicky nezávadných rozložiteľných materiálov a chemických látok

ZOZNAM BIOTOPOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU VÚZEMÍ

Typ biotopu

Kód NATURA 2000

(* prioritné biotopy)

Vresoviská a krovinné biotopy mierneho pásma

Xerothermné kroviny 40A0*

Prirodzené a poloprirodzené travinno-bylinné biotopy

Pionierske porasty na plytkých karbonátových 6110*

a bázičných substrátoch zväzu *Alyssa-Sedion albi* 6240*

Subpanónske travinno-bylinné porasty 6510

Nížinné a podhorské kosné lúky 6510

Skalné sutiny a jaskyne

Nespevnené silikátové skalné sutiny v kolínnom stupni 8150

Silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou 8220

Lesné biotopy

Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy 9130

Lipovo-javorové sutinové lesy 9180*

Dubovo-hrabové lesy panónske 91G0*

Teplomilné submediteránne dubové lesy 91H0*

Dubovo-cerové lesy 91M0

Druhovo bohatá podhorská kosná lúka na Sitne

ZOZNAM DRUHOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Skupina Slovenský názov	Vedecký názov (* prioritné druhy)
Vyššie rastliny poniklec veľkokvetý	<i>Pulsatilla grandis</i>
Bezstavovce spriadač kostihojový modráčik stepný	* <i>Callimorpha quadripunctaria</i> <i>Polyommatus erides</i>
Chrobáky plocháč červený roháč veľký	<i>Cucujus cinnaberinus</i> <i>Lucanus cervus</i> <i>Rhysodes sulcatus</i>
Oboživelníky kunka žltobruchá	<i>Bombina variegata</i>
Netopiere uchaňa čierna	<i>Barbastella barbastellus</i>
Šelmy rys ostrovid medveď hnedý	<i>Lynx lynx</i> * <i>Ursus arctos</i>

Poniklec veľkokvetý
(*Pulsatilla grandis*)

Spriadač kostihojový
(*Callimorpha quadripunctaria*)

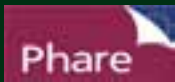
Roháč veľký (*Lucanus cervus*)

Uchaňa čierna
(*Barbastella barbastellus*)

Rys ostrovid (*Lynx lynx*)

KONTAKTNÉ ADRESY

Štátna ochrana prírody SR
Správa CHKO Štiavnické vrchy
Radničné námestie 18
Banská Štiavnica
969 01

Tel./Fax: (045) 691 19 31 / 691 19 35

www.sopsr.sk/natura

Autori fotografií: © Archív CHKO Štiavnické vrchy, © Archív ŠOP SR, © D. Baláž, © P. Kaňuch, © P. Polák,
© M. Zumrík

Vydala: © Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica 2005
Financované z prostriedkov PHARE

